

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **833**

G.J. van Middelkoop
Bewaring van de
gereformeerde identiteit

MEDITATIEF **838**

A.M. de Hullu
Edelstenen

WANDELEN MET GOD **839**

B. Luiten
Wat gebeurt er
met mijn gebed?

OPVOEDING EN ONDERWIJS **841**

A. Slob
Identiteit is een zaak van hart,
hoofd en handen

SAMENLEVING **843**

D.A.C. Slump
Dordrecht: kerkrecht
of strafrecht?

MEEGELEZEN **846**

G.J. van Middelkoop

WEEKVERSLAG SYNODE **849**

Pier G.B. de Vries
Trouwen en dan...

en verder...

Uit de kerken
Aan de Broederweg

BEWARING VAN DE GEREFORMEERDE IDENTITEIT

Hoe ontwikkelden kerken zich in de afgelopen eeuw? Hoe zagen zij zichzelf en hoe stelden zij zich op in hun omgeving? Daarnaar keek dr J.E. Post in zijn boek 'Gereformeerd zijn en blijven, een wankel evenwicht?!' Hij beschreef de geschiedenis van de (synodaal) Gereformeerde Kerken, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Bond. Hij keek daarnaar door een bepaalde bril, een sociologisch model. Vandaag aandacht voor die bril. En de vraag of wij daar ook iets mee kunnen,

Identiteit en invloed

Na de weergave van de geschiedenis de afgelopen weken, nu de vraag of we daarin ook bepaalde lijnen en patronen kunnen bespeuren. Post denkt van wel. Hij ontwikkelt eerst de volgende gedachten die hij daarna op de geschiedenis loslaat. Het lijkt u misschien wel wat theoretisch, maar als het u vergaat als mij, kan het verhaal zeer verhelderend werken.

Hoe stelt de kerk zich op in de wereld? Volgens Post hangt dat af van twee dingen: haar kijk op zichzelf en haar kijk op de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op haar omgeving.

1. Hoe ziet de kerk zichzelf? Wat is haar identiteit? Wat is bepalend voor wat zij is en waarin zij zich onderscheidt van de wereld waarin zij leeft? Ziet zij een groot verschil tussen zich en die wereld? Of is het

verschil **tussen** gelovigen en ongelovigen toch eigenlijk maar gering en hebben zij in de praktijk van het leven veel gemeenschappelijk met elkaar?

Gereformeerden zien en ervaren een groot verschil in identiteit **tussen** zich en de wereld; vrijzinnigen beleven het identiteitsverschil als klein.

2. ~~Het~~ tweede punt is de **kijk** die gelovigen en kerk hebben op de mogelijkheid invloed uit te oefenen op de wereld rondom. Je kunt **menen** dat je een woord voor de wereld hebt. Je **kunt** in de situatie verkeren, dat je dat ook **kunt** laten horen, in de media en in de politiek. En dat er met je gerekend wordt om de inhoud van wat je zegt of om de omvang van je achterban. Dan zou je kunnen spreken **van een gunstige**

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DRS. B. BOS,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DRS. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Bulten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Td. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 1#,W per jaar (Europa zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515948.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

machtspositie. Maar als de kerken leeglopen en je boodschap ook buiten niet echt landt, heb je niet veel invloed en je machtspositie is ongunstig.

Hoe stelt de kerk zich op in de wereld? Dat is **afhankelijk** van hoe zij de situatie ziet waarin zij verkeert. Post noemt dat de **situatiedefinitie**. En deze situatiedefinitie bevat twee **elementen**: de kijk die de kerk **heeft** op het verschil in identiteit en de kijk die zij heeft op haar **machtspositie**. En de **opstelling van de kerk in de wereld kan verschillend zijn, afhankelijk van hoe zij aankijkt tegen het identiteitsverschil en tegen de machtspositie**. En die opstelling van de kerk kan ook in de **loop** van de tijd verschuivingen ondergaan. Zowel haar houding en opstelling alsook haar strategie kunnen veranderen, als zij een andere **kijk** krijgt op haar identiteit of als haar machtspositie wijzigt.

Tot zover de theorie van Post. We kijken vervolgens naar **zijn** toepassing op verschillende kerkelijke situaties.

Vier opstellingen

Post onderscheidt vier opstellingen van de kerk in de wereld:

1. Bij ervaring van **een groot identiteitsverschil en een grote machtspositie kan de kerk** de wereld tegemoet treden. Ze brengt haar woord naar de wereld en spant zich in om daar gehoor voor te **krijgen** en invloed uit te oefenen in de **samenleving**. Kerk en gelovigen zijn niet in de verdediging, maar **presenteren** hun overtuiging. Soms gaan ze zelfs in de aanval. Je kunt dan spreken van **offensiviteit en mobilisatie voor de strijd**.

Dit was de opstelling van Abraham Kuyper en de Gereformeerde Kerken rond de vorige **eeuw**-wisseling. Het calvinistisch reveil streefde naar kerstening van de samenleving. Kuyper stelde zich daartoe offensief op en had een optimistisch **verwachtingspa-**

troon. Ook bij de vroege Gereformeerde Bond kwamen we deze houding tegen.

2. Bij ervaring van een groot **identiteitsverschil en een kleine machtspositie** is de kerk geneigd met **vrees** naar de wereld te kijken en die te **mijden**. Zij ziet weinig **mogelijkheden** om invloed uit te oefenen op de samenleving. Als **zij** zich al met de wereld **confronteert**, gebeurt dat in een houding van verdediging. Deze defensie wordt gevoerd voor eigen **bescherming**.

Dat was de opstelling bij de Christelijke Gereformeerden **kort** na het ontstaan van hun **kerkverband**. Later komen **we** deze houding ook tegen bij de Gereformeerde **Bonders**, zowel voor als na de Tweede Wereldoorlog, zij het gemengd. (Hetzelfde **kunnen** we misschien ook zeggen van de vrijgemaakte Gereformeerden in de eerste decennia na de Vrijmaking.)

3. Bij ervaring **van een klein identiteitsverschil en een grote machtspositie staan kerk en** gelovigen in openheid naar de wereld. Ze zijn geneigd mee te denken over de oplossing van algemene problemen en zich in te zetten voor verbetering **van de samenleving**, ook zonder specifiek christelijke **kleur**. Post noemt **dit** de houding van de **dialog**. **Als** je nog wel voor **meer** specifiek christelijke **waarden** wilt **gaan, zoek je in een beperkte openheid** toch naar coalities met anderen die niet te ver van je afstaan. Hier is **sprake** van een **binnensoortige dialoog**.

De opstelling **van de dialoog** komen we tegen bij de Beweging der Jongeren **en** in de latere synodaal Gereformeerde Kerken. De **binnensoortige dialoog** werd gezocht door de **Gereformeerde Kerken** voor de Tweede Wereldoorlog en soms door de Gereformeerde **Bond**. (Op een bepaalde manier kun je dit zoeken ook constateren bij voorstanders **van** meer openheid in de vrijgemaak-

te Gerefomeerde Kerken van-
daag.)

4. Bij **ervaring** van een klein **identiteitsverschil** en een **kleine machtspositie** staat de kerk **indifferent** tegenover de wereld: ze **heeft** geen behoefte zich te profileren en ook niet om enige invloed uit te oefenen. Ze past zich aan de wereld aan en gaat daarin op. Deze **assimilatie** komt in de beschreven geschiedenis niet voor.

Veranderende omgeving

Hoe **kerk** en gelovigen zich opstellen in de wereld wordt mee bepaald door wat er om je hem gebeurt. Post wijdt **dan ook** een hoofdstuk **aan** de ontwikkelingen in de omgeving.

De vorige eeuw eindigde vol optimisme **over** de **voortgang** van de wereld en de mensheid. De **Eerste Wereldoorlog** bracht echter **een** radicale **ontnuchtering**. Daarna kwam de economische crisis. De sociale en politieke ontredde leiding leidde tot wijdverbreide gevoelens van onmacht, diep pessimisme en **cynisme**. **Ook** de theoloog **Barth** brak met alle **cultuuroptimisme**. Veel orthodoxen **beseften** dat hun mogelijkheden om echt iets te betekenen voor de samenleving niet zo groot waren. Tegelijk **gingen** zij, onder invloed van **Barth**, vraagtekens zetten bij al te stellig geponeerde waarheden. Het ideaal van **herkerstening** werd bijgesteld en versmolten **met** dat van algemene verbetering van de wereld. Daartoe werd samenwerking gezocht **tussen** christenen onderling en **met** niet-christenen. In de NHK **werkten** modern en orthodoxen samen aan herstel van de **kerk**.

Na de **Tweede Wereldoorlog** gingen deze ontwikkelingen krachtig door. Het verlangen de wereld te verbeteren kreeg een enorme impuls. Pluralisme en tolerantie werden de **sleutelbegrippen**. De grenzen die na de Eerste Wereldoorlog **langzaam** aan waren opgerekt, ver-

dwenen nu voorgoed. Een **moderniseringsproces** bracht een nieuw **ethos**, een levenshouding die gekenmerkt werd door **voortgangsgeloof**, pluraliteit, individualisering en secularisering. Dit **moderne** ethos werd voor velen aantrekkelijker **dan** het orthodoxe ethos.

Aanvankelijk zetten ook kerken **zich** in voor maatschappelijke verbeteringen. Later moest hun relatief grote **zelfvertrouwen** wijken voor een diep ingrijpende **geloofscrisis**. Het besef van **aan** de wereld **wat** te bieden te hebben maakte plaats voor **bescheidenheid** en inkeer tot zichzelf. De zekerheid **van** belijden werd aangetast door nieuwe **onzekerheid**.

Vandaag moet je constateren, dat het zeer moeilijk, zo niet onmogelijk is gebleken in de zeer nauwe contacten met je omgeving vast te houden **aan** traditioneel-christelijke **opvattingen**. Van de kerken wordt wel hulp verwacht voor het **vaststellen** van collectieve waarden en normen, maar ze moeten daarbij **dan wel alle** leerstelling loslaten. Het **godsdienstig** ethos **heeft het verloren van het moderne ethos**. Traditioneel christelijke, gereformeerde opvattingen hebben **nauwelijks** betekenis of invloed meer.

Mogelijke reacties

In deze situatie, waarin de machtspositie steeds **ongunstiger** wordt, **kun** je volgens Post op vier manieren reageren:

1. Je kunt je **identiteit aanpassen**. Dit is de weg die werd gekozen door de **synodale GKN**. De vraag is echter of dit uiteindelijk niet leidt tot een **verzwakking** of een teloorgaan van de oorspronkelijke identiteit.

2. **Je kunt coalities sluiten met al dan niet soortgelijke groeperingen**. Door de handen ineen te slaan, zou je je doelstellingen beter **kunnen** bereiken. Je identiteit zal daar echter invloed van ondergaan: ze zal aan 'striktheid' verliezen.

3. Je kunt **de** externe **oriëntatie verminderen**. **Je** gaat minder doen **aan** optreden naar buiten. Je handhaaft de traditie en verzet je tegen de **ontwikkelingen** in de moderne samenleving. Je presenteert je minder **en** wijdt meer zorg aan bescherming.

4. Je streeft naar het **behouden** van **de oorspronkelijke** identiteit. **Je** blijft jezelf en accepteert, dat je in de samenleving geen invloed hebt.

Hoe positie kiezen?

Hoe moeten we ons als Gereformeerden opstellen in **deze** wereld? Met deze vraag gaan we naar onszelf toe. Post heeft de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken **niet** meegenomen in zijn studie, omdat ze nog geen **eeuw** bestaan. Bij de presentatie van **Vuur en vlam 2** riep hij de **vrijgemaakte Gereformeerden** echter wel op om **de antithese-strategie** te laten **varen** **en** over **te** stappen op een **samenwerkingsstrategie** en daarin **mee** te gaan met de algemene ontwikkeling die onze **eeuw** laat zien. Isolatie is zijns inziens onmogelijk. Het zou meer eigentijds **zijn** te kiezen voor een strategie van meer participatie en meer getuigen, ook **al** ziet hij in de keuze voor participatie wel gevaren.

Hoe zullen wij positie kiezen? Ik denk dat het goed is dat te doen **in** het **licht van** de **geschiedenis**: wie de lessen van de geschiedenis **niet** voor ogen houdt, **moet** haar mischien wel overdoen! Daarom is het overzicht dat Post ons in **zijn** boek geeft niet alleen zeer boeiend maar ook nuttig. Ook geeft zijn sociologische analyse, ondanks de beperkingen die daaraan verbonden zijn, ons goede stimulansen om **samen** grondig door te **denken** over **hoe** we op verantwoorde manier kunnen verder **gaan**, met elkaar. Maar voor het kiezen **van** een goede positie vandaag, is het ook van belang dat we letten op de situaties van vandaag. De omstandigheden zijn veranderd, klimaat en **perspectief wijzigen**. En dat kan vragen om

het leggen **van** andere accenten. Je ziet dezelfde **dingen**, maar je gaat **ze anders** wegen. Of je ziet nu **sommige** dingen die je vroeger niet zag. In deze verwarrende situatie is het goed te luisteren naar een opmerking van *Bernard Rootmemen*. Die schreef in zijn boekje *Veertig woorden in de woestijn* dat het in deze tijd van snelle veranderingen meer dan ooit geboden is, terug **te** gaan **naar de bronnen**. Op wék **te** gaan naar de oorspronkelijke bedoeling en daarna onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken, tussen inhoud en verpakking. 'In een tijd dat klassieke woorden leeglopen, dat aloude **vormen** niet meer aanspreken en dus verwaaien, in een tijd dat verwarring om zich heen grijpt, geldt het dubbele gebod dat aan elke *her-bronning* verbonden is: allereerst de **kern van de zaak vasthouden** en in de tweede plaats **onze** manier van **spreken daarover, ome beleving daarvan** en **ons gedrag daardoor bepaald** - aangereikt in talloze tradities en gewoonten - **onderwerpen** aan **een proces van herijking**' (112).

Identiteit: terug naar het ABC!

Daarom: terug **naar** het ABC! Wat is de identiteit van de **kerk**, **bijbels** gezien? Zij is **het** volk van **God in deze wereld**.

Petrus roept **de** gelovigen op zich in aansluiting bij de hoeksteen Christus te laten gebruiken als levende stenen voor de bouw van een geestelijk huis. En om een heilig priesterschap te vormen dat **geestelijke** offers brengt die God aange-naam zijn door Jezus Christus. De kerk is een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, Gods eigen **volk**, gekozen om de **heilsdaden** te verkondigen van Hem die haar uit de duisternis geroepen heeft naar zijn wonderbaar licht (1 Petrus 2:4-10).

En Paulus schrijft aan Titus over het eigene van de **kerk** op deze manier: 'Gods genade is verschenen

tot redding van **alle** mensen. Ze voedt ons op en leert ons dat we **ons** moeten afkeren van ons goddeloze leven en onze wereldse verlangens. En dat we bezonnen, rechtvaardig en vroom moeten leven in deze wereld, in afwachting **van het** geluk **waarop** we hopen: de verschijning van de heerlijkheid van onze grote God en redder, **Christus Jezus**. Hij heeft zijn leven voor **ons** gegeven om ons vrij te **maken** van **alle** ongerechtigheid **en** om **ons** te maken tot een **volk** dat gereinigd is van zonde, Hem alleen toebehoort en zich inzet voor het goede' (Titus 2:11-14).

We werken dit nu niet verder uit. Over elke typering zou veel te zeggen zijn. Duidelijk is, dat er bijbels gezien sprake is van **een groot identiteitsverschil** tussen het nieuwe volk van God en de niet verlost wereld waarin dat volk leeft. Bij alle aandacht voor missionair optreden in de wereld en bij alle activiteiten om als zout en licht te werken ook voor de (betrekkelijke) vrede van de huidige **samenleving**, moet ons helder voor ogen blijven staan dat **de kerk er niet primair is vóór de wereld**. Ze is er in de eerste plaats voor God: zijn nieuwe volk dat zich wijdt aan Hem. Vanuit deze bijbelse kijk op de identiteit van de **kerk** zullen we *argwanend* staan tegenover allerlei vormen van *synthese* en *samenwerking*, waarin we bij onze activiteiten in deze wereld de diepe principiële verschillen makkelijk **kunnen** relativiseren of uit het oog verliezen. Als we daarentegen juist onze eigenheid als volk van God voorop laten staan, zal op bepaalde momenten een **samengaan** met ongelovigen mogelijk zijn, al is die **samenwerking** **dan ook** niet zo warm. Op andere **ogenblikken** zal die eigenheid vragen om een antithetische opstelling. Om al deze redenen is mijn conclusie, dat **bewaring van de bijbelse identiteit de eerste zorg moet zijn** en blijven, voor **kerken** en gelovigen.

Invloed en macht

Roe de kerk zich opstelt in de **wereld** hangt af van twee **dingen**: haar kijk op zichzelf en **haar** kijk op de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op haar omgeving. Maar worden die **mogelijkheden** niet erg gering **wanneer** je **de** bewaring van de bijbelse identiteit zo benadrukt? En dat zeker in **een** wereld die zich zo vervreemdt van **het** christelijk geloof als de onze, waarin de godsdienstige levenshouding het verloren heeft **van** het moderne ethos? Je wilt toch in gesprek blijven met de **omgeving** en je wilt toch ook zelf als gelovige een mens zijn van je eigen tijd? Moet je **dan** niet - kerkelijk **en** organisatorisch - kiezen voor een **beperkte openheid** **en** coalities aangaan met anderen die je na-staan, teneinde in de verslechterende omstandigheden toch nog enige invloed uit te oefenen? Dit kan naar mijn opvatting een legitieme optie zijn, als je maar niet verdoezelt, dat je inlevert op je oorspronkelijke ideaal en het gereformeerde karakter van je actie **inruilt** voor een orthodox-christelijk **karakter** of iets dergelijks. In termen van Post: je identiteit zal **aan** 'striktheid' verliezen. **Wanneer** je je dat niet voortdurend realiseert, komt je identiteit **onder druk** te staan van je streven naar invloed. En we zouden daar **extra** voorzichtig mee moeten omgaan omdat ome **gereformeerde** identiteit vandaag toch al sterk aangevochten wordt vanuit een **evangelische** reductie, pluralistische **synthese** en postmoderne twijfels. En als je deze weg van beperkte openheid niet wilt gaan: moet het **dan** zover komen, dat we om onze keuze voor het behouden van identiteit **gaan** accepteren dat we in de samenleving geen **invloed** meer **hebben**? Dat we onszelf blijven en ons minder presenteren in de buitenwereld en onze energie vooral steken in de **verdediging**? Voor Gereformeerde gelovigen, die in de traditie van Herman Bavinck en Abraham Kuyper hun geloof **be-**

trokken willen laten zijn op het hele leven, is zo'n versmalling moeilijk te aanvaarden. Maar **misschien** zouden we meer moeten gaan **accepteren** dat **we vandaag** vreemde-**lingen** en **bijwoners** zijn in deze wereld, zoals **Petrus** dat de vroege christenen voorhield (1 Petrus 2:11). Dat **hoeft** overigens nog niet hetzelfde te zijn als wereldmijding uit **vrees** en een louter defensieve opstelling tegenover de **samenleving**.

Offensief zijn!

Zout en licht zijn, **invloed** hebben op je omgeving, het kan op verschillende manieren. Het kan gebeuren door de **kerk**, door organisaties en door individuele gelovigen, **De kerk** kan **zich** uitspreken - een **model** dat meer **Hervormd was** dan **Gereformeerd**, maar dat we misschien toch meer moeten **gaan** overwegen. Tot nu toe zagen Gereformeerden her echter vooral een **taak** liggen voor de **kerklēden**. Zij kunnen dat individueel doen en in het verband van een organisatie. We staken sinds **Kuyper** veel energie in de christelijke, later de **gereformeerde** organisaties. Niet in de eerste plaats uit defensieve overwegingen, maar om door middel daarvan ook in de bredere samenleving te **kunnen** werken. Individueel **kun** je meestal maar weinig macht uitoefenen, maar soms wel invloed hebben. Zowel organisatorisch als individueel **kan** er iets van je uitgaan, **vaak** op bescheiden schaal, een **enkele** keer wat meer. Het **op treden** van een christen in de samenleving moet volgens J. Douma remmend, kritisch en sanerend zijn: remmend door mee te helpen dat het niet van kwaad tot erger komt, **kritisch** door ideologieën te **ontmaskeren**; en sanerend door te werken als zout en **licht**. Het zou kunnen zijn, dat er in een wereld die steeds verder van God afdwaalt, minder mogelijkheden blijven voor gereformeerd of positief-christelijk organisatorisch **op treden**. En dat we sterker moeten

zoeken naar mogelijkheden om individueel **iets** te zeggen of te doen op ons werk, in onze contacten of waar we ook maar de **kans** krijgen. Ook wanneer de mogelijkheden beperkt worden, kunnen we blijven vasthouden **aan** de overtuiging, 'dat ons geloven betekenis heeft voor het hele leven. En dat bij gelegenheid ook uitdragen naar buiten. Naar **mijn** opvatting betekent dit, dat we niet **gaan** leven in een houding van **reactie**. En ons niet terugtrekken en alleen maar vasthouden aan het vertrouwde. Het betekent ook niet, dat we ons beperken tot alleen een **confrontatie** met de wereld om ons heen. En in die confrontatie **niet** verder gaan **dan** een verdedigen van onze eigen positie. Uitdragen van onze **gereformeerde** mening naar buiten, individueel of in organisatorisch verband, betekent dat je kiest voor **een offensieve** opstelling. Dat is de opstelling waarbij je aan het eigene vasthoudt, maar ook in gesprek wilt blijven met de moderne mens in je **omgeving**. Als mens van je tijd voel je **ook** zelf wat het betekent te leven in een geseculariseerde cultuur. Maar voor de vragen die dat oproept vind je voor jezelf een **antwoord** in het **gereformeerde** geloven en belijden, dat juist daarom ook je eigen doorleefde geloven en belijden wordt. En w kun je **ook** relevante dingen zeggen **tegen** de mensen om je heen, remmend, **luis**tisch, sanerend - **en** misschien ook wervend.

Concreet **kun** je denken **aan** gesprekken op je werk, **inspraak** rondes in je woonplaats, schrijven **van** een bijdrage voor de opiniepagina van de Volkskrant. In deze opstelling blijf je staan tegenover de wereld en handhaaf je de antithese, maar vervul je toch een missie in bezet **gebied**, zoals de Hervormde predikant W. Dekker het eens **formuleerde**.

Ik voer dan ook graag het pleit voor zo'n offensieve opstelling. Dat vraagt van ons allen dat we samen goed nadenken over wat ons gereformeerd-zijn vandaag betekent om dat vervolgens adequaat te kunnen uitdragen. We beperken ons niet tot een verstarrend conserveren. We slaan ook niet los in een progressief reduceren van ons geloof tot enkele kernpunten. We bewaren dan onze gereformeerde identiteit **als** een doorleefde **en** levende band aan onze Heer **en** Zijn woorden, **van** betekenis voor onszelf maar ook voor ieder die naar ons luisteren wil.

Drs. G.J. van Middelkoop is oud-conrector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Rotterdam en oud-rector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Amersfoort.

Heeft u wel eens overwogen om een abonnement op DE REFORMATIE te nemen?

Bel 0113 - 21 55 91

Maar Petrus zeide: Ananias, waarom heeft de satan uw hart vervuld om de Heilige Geest te bedriegen en iets achter te houden van de opbrengst van het stuk land?

En Petrus zeide tot haar: Hoe hebt gij kunnen overeenkomen om de Geest des Heren te verzoeken?

Handelingen 5:3,9a

Als een dierbaar bezit koesterde ze het sieraad dat ze van hem gekregen had. Schitterend met die edelsteen. Zo **stralend** was hun liefde voor elkaar.

Totdat ze er achter kwam **dat** die edelsteen niet echt was. Het opende haar ogen voor zijn **wāre** aard. Dit **bleek niet** het enige **te** zijn waarmee hij haar bedrogen had. Haar wereld stortte in.

Aan edelstenen moest ik denken, bij die **dramatische gebeurtenis** in Jeruzalem. **Als** een **edelsteen** klinkt **de** eerste vrouwen naam na Pinksteren: Saffira¹. In Jeruzalem ontmoeten we een gemeente waarin de leden als edelstenen zijn, ieder met hun eigen kleur en glans. Er wordt geëvangeliiseerd, gebeden, meegeleefd, **hulp** betoond. Veel hebben ze voor elkaar over.

Nep-edelstenen

Ook de offervaardigheid van **h**anias en Saffira blinkt als **m'n** sieraad. Wat is het prachtig als gemeentelieden een groot deel van **hun** aardse bezit kunnen loslaten, bewogen door de liefde die de Geest werkt.

Maar het is een imitatie-juweel. Nep. Niet **hun** geld, maar hun hart,

hun liefde is **namaak**. Bedrieglijke **namaak**.

Petrus spreekt over bedriegen en verzoeken van de Heilige Geest. Daarmee bedoelt hij natuurlijk niet dat de Heilige Geest als **een ver**liefd meisje voor de gek gehouden **kan** worden met een nep-sieraad. Hij blijkt het direct **te** doorzien. Toch gebruikt Petrus het woord bedriegen. Het onechte in de liefde van **deze twee** mensen **krenkt** de Heilige Geest. De Heilige Geest houdt van oprechte toewijding **en** liefde in de gemeente.

De Geest kennen

Bij deze gebeurtenis leren we **niet alleen** het innerlijk van Ananias **en** Saffira kennen. Ook de **Heilige Geest**. Zoals **Ananias** en Saffira hun drijfveren **en** **hun** (verkeerde) liefde kennen, zo is ook de Heilige **Geest** een persoon, **met** een eigen gedrevenheid. Vol liefde voor de gemeente en voor toewijding en zuiverheid in de gemeente. Samen met de **Vader en de Zoon** kent Hij de diepe afkeer van de zonde. Van de verborgen en de onbeleden zonde. **Van het bedrog** in de **verhouding** met God. Ieder oprecht blijk van liefde voor God en de gemeente is voor hem als een **edelsteen**.

Edelsteen

Daarbij mag ieder zijn eigen kracht **en** **zijn** eigen **zwakte** hebben. Ieder een in de gemeente heeft zijn beperkingen. En God heeft geduld met onze zwakheid **en** onze **traagheid**. God kent genade met **onze zonden**. Maar Hij vraagt wel oprechtheid. Juist dan kunnen wij, zwakke **en** **trage christenen** flonke-

rende **edelstenen** zijn in Christus' gemeente.

De **Heilige** Geest werkt zo met gedrevenheid aan de bloei van de kerk. Gedreven om mensen te redden en geluk te geven. Hij kent **grote** liefde **en** waardering voor het aandeel dat ieder gemeentelid daar in heeft.

Laten wij zo ook elkaar als edelstenen waarderen.

¹ Wellicht had haar naam in het hebreuws een andere betekenis. Misschien 'schone'. Maar in het grieks, de taal van het nieuwe testament klinkt het als 'Saffier'.

Ds. A.M. de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk van Bunschoten-Oost.

WAT GEBEURT ER MET MIJN GEBED?

B. Luiten

Wandelen met God

Het is een vraag, die telkens weer wordt gesteld. Door oud en jong.

Waar blijft mijn gebed? Ik leg de Here alles voor, maar **wat** doet Hij ermee? Soms merk ik iets van verhoring, maar vaak ook niet. Het lijkt zo willekeurig allemaal, je kunt van te voren nergens op rekenen...

In die trant bestaat er heel wat onzekerheid. En het is te begrijpen, dat op die manier de lust tot bidden enigszins vergaat. Tot schade van het leven met God, uiteraard. Het wordt dan zo wazig allemaal. De jeugd heeft daar tegenwoordig een mooi woord voor: het wordt 'vaag'.

Beloften

Ik heb het idee, dat de oorzaak hier van meestal in het gebed zelf ligt. Het kan ontdekkend zijn, om dat te zien.

Soms wordt in het spreken tot God van alles opgenoemd, zonder enig onderscheid. Wij spreken met God over ons eten, onze vrijheid en gezondheid, de vrede in de wereld en de vergeving van de zonden. De zieke vraagt om herstel, de ondernemer om hulp en inzicht, en de scholier om een geslaagd examen. En zo kan van alles aan de orde komen.

En zeker, dat mag! Het is een goede zaak om alle dingen van het leven met de Here door te spreken. Als iemand kan geven, is Hij het! En nooit hoeft een kind voor Hem verstoppertje te spelen, door te verbergen wat diep in het hart leeft.

Vader weet het toch wel, ga dan naar Hem toe.

Maar het punt is: als je tot Vader gaat, besef dan wat Hij wel en niet heeft beloofd te zullen geven. En maak daar onderscheid in, als je de dingen vraagt.

Zaken als gezondheid en vrijheid, voorspoed en succes, zijn dierbaar. Vraag ze vrijmoedig. Maar besef, dat ze niet zijn beloofd in dit leven. God kan ze geven, maar dat hoeft Hij niet.

Daarin zijn ze onderscheiden van wat God wel uitdrukkelijk belooft: de vergeving van de zonden, zijn dagelijkse liefde en ondersteuning, de groei in het geloof, het voortgaan & werk van de Heilige Geest, enz. Neem als voorbeeld wat is samengevat in het 'Onze Vader': dat ik Gods werken ga zien, en dat God zijn werk ook in mij verricht, en dat ik ga willen wat Hij wil. De complete verandering van mijn leven, van binnenuit. Dat is allemaal beloofd, ronduit. Laat dat als een paal boven water staan. God zal deze zegeningen nog meer geven, dan wij beseffen dat we ze vragen. Amen.

Maar gooi dit dan niet op één hoop, met wat je daarbij nog wil en mag vragen.

Vervlakking?

Sterker nog: vraag je eens af, wat in je gebed op de voorgrond staat:

Omdat het bidden een tere zaak is, wil ik mij voorzichtig uitdrukken. Maar dan toch wil ik op dit manier de vraag stellen, of het gebedsleven niet lijdt aan vervlakking. Ik maak toch wel vaak mee, dat een gebed cirkelt rondom persoonlijke voorspoed: de rijk gedekte tafel, de bewaring voor ongelukken, de gezondheid van het lichaam, de vrijheid om in te leven, enz. Inderdaad, stuk voor stuk zaken, om de Here hartelijk voor te danken en Hem daarom te bidden.

Maar is dit alles?

Want het zijn ook stuk voor stuk zaken, die God niet heeft beloofd. Omdat het echte leven daar niet om draait, ze voegen aan onze zaligheid niets toe. God kan ons verzadigen met zijn heil ook onder geheel andere omstandigheden: in tijd van ziekte, moede en oorlog.

Als je dat beseft (en dat is nodig!), dan voel je ook helemaal aan, dat je je gebed niet kunt beperken tot zaken die je eventueel ook kunt missen. Daarop moet dan ook niet het meeste accent worden gelegd. Dat vraagt oefening, want het zijn juist wel de gaven die wij in ons hart het eerst bedenken en soms het meest begeren.

Maar juist daardoor, door het veelvuldig vragen van wat God niet beloofd heeft, vervlakt het gebedsleven en ontstaat bij onszelf de onzekerheid over de gebedsverhoring. Terwijl ik diep in mijn haat ervan overtuigd ben, dat God bij het horen van dergelijke gebeden wel eens bij Zichzelf verzucht: 'Vraag nu eens iets, wat Ik je wel heb beloofd, wat Ik geven wil en waar

door je echt gelukkig wordt. Of je in je hart gelukkig bent met **Mij hangt** toch niet af van je **omstandigheden**?

God geeft. Mild en overvloedig. Daar kan geen twijfel over zijn. Hij geeft bovenal Zichzelf, in zijn liefde en Geest. Als wij daarin niet de verhoring ervaren van ons gebed, ligt dat toch echt aan het **gebedsleven** zelf. Dat het te beperkt blijft hangen in tijdelijke en oppervlakkige verlangens, hoe dierbaar ook.

Volharding

Nu moet hier nog wel iets bij gezegd worden.

God geeft op het gebed, wat Hij beloofd heeft. Daar kan geen twijfel over zijn. Maar dat wil niet zeggen, dat Hij dat alles ook op staande voet geeft, vandaag nog.

Een mooi voorbeeld lezen we daarvan bij Jezus' hemelvaart. Dan belooft Hij de Heilige Geest, maar de discipelen moeten nog wel op Hem wachten. Dagenlang! En wat gebeurt er in die dagen? Er wordt gebeden, met grote volharding.

Heel duidelijk merken we hier, dat God ruimte maakt voor het gebed. Het moet er echt zijn, Hij wil het horen. Het is als een uitgestoken hand naar de hemel toe. Een lege hand, die wacht en vertrouwt op Gods gave.

Zulke handen wil God vullen. Niet handen die te druk zijn om ze te vouwen. Want het gaat om grote gaven, zeer waardevol. God geeft Zichzelf. Dat gebeurt niet terloops. Daarom werkt Hij in ons de verwachting, en het verlangen. Hij oefent ons in het gebed. De uitgestoken hand, die met volharding wacht op de vervulling van de belofte, die wordt gevuld.

Kennis

Daarom is het zo nodig, de Schriften te bestuderen. Anders weet je niet wat God doet, waar Hij mee bezig is. De bijbel staat bol van de beloften, maar als je die niet kent of beseft, zul ja ook om de vervulling

niet vragen. Het 'verachten van de profetieën' en het 'uitdoven van de Geest' gaan hand en hand in de Schrift. Als je het Woord niet beluistert, kom je aan de bede om het werk van de Geest niet toe.

Verbondenheid?

Tenslotte een overweging en een vraag. In de Schrift komen we tegen, dat christenen ook in het bidden met elkaar verbonden zijn. Dat ze samen zich uitstrekken naar de vervulling van Gods beloften en daarin volharden.

Komt die verbondenheid voor in uw leven?

Horen we elkaar wel eens zo bidden?

Of moeten we signaleren, dat het gezamenlijk gebed ook wat vervlakt is tot werkte en tijdelijke zaken, zoals een goede maaltijd en een ongestoorde vergadering?

Let wel: dit zijn vragen, geen verkapte antwoorden. Vast en zeker komt het voor, dat man en vrouw in hun huwelijk zo met elkaar verbonden zijn. Dat ze samen uitzien naar de toekomst van God, daarnaar verlangen en dat ook uitspreken. Zeker komt het voor, dat kinderen hierin delen. Ongetwijfeld zijn er tal van grotere en kleinere samenkomsten binnen de gemeente, waarin mensen elkaar leren kennen o.a. door het samen bidden.

In het gebed gaan de harten open, dan hoor je wat er leeft en wie de ander is. Dat kan ten diepe band geven.

Maar het omgekeerde is ook mogelijk. Als de bidder zich op de vlakte houdt, als het hart niet open gaat, ontstaat er (vroeg of laai) een afstand. De omgang wordt formeel. Je neemt aan, dat je hetzelfde gelooft, maar je merkt het niet. De bezieling blijft verborgen.

Vandaar het vraagteken bij dit laatste kopje: 'Verbondenheid?'. Ik kan niet inschatten hoe dit leeft. Maar laat één ding duidelijk zijn: iemand, met wie je samen van harte hebt gebeden, gericht op Gods beloften, loop je niet meer als een

onbekende voorbij. En met diegene krijg je ook geen afstand meer door allerlei oppervlakkige zaken. Want je verstaat elkaars diepste verlangen.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk van Zwolle-C.

Beroepbaar gesteld: M.O. ten Brink, Kastanjelaan Oost 23, 6741 DT Lunteren, tel. 0318-486657.

Emeritering ds. J. Koelewijn
De kerkenraad van Zutphen heeft zijn predikant, ds. J. Koelewijn, op zijn verzoek en met instemming van de classis Zutphen en van de putaten art. 49 K.O. van de Particuliere Synode van Gelderland, vervroegd emeritaat verleend wegens arbeidsongeschiktheid door ziekte. Het emeritaat is ingegaan op 1 mei 1999.

Adreswijzigingen e.d.

Amersfoort-Centrum * Scriba: K. Mulder, Mélisandeplaats 2, 3816 RL, tel. 033-4726308. Kerkelijk bureau: zie scriba (p. 111).

Assen-Zuid * Zittingstijdkerkelijk bureau: woensdag van 19.30-20.00 uur in De Kandelaar. (p. 66).

Bergschenhoek * Scriba: T. Kamman, Wilgenlei 6, 2665 KN Bleiswijk, tel. 010-5218520 (p. 148).

Delfzijl * Scriba: C. Buffinga.

Postadres van de kerk: Vlamoven 75, 9934NG Delfzijl. (p. 35).

Deventer * Scriba: G.J. van Rijn, Veldhommel 35, 7423 HP, tel.

0570-658985. Postadres: Postbus 875, 7400 AW. (p. 76).

Doetinchem * Scriba: A.C. Heij, Wijnbergseweg 5, 7006 AH, tel. 0314-378035. (p. 108).

IDENTITEIT IS EEN ZAAK VAN HART, HOOFD EN HANDEN

A. Slob

Aandacht voor identiteit op gereformeerde scholen

Het bestaan van 'eigen' gereformeerde scholen heeft vanaf het prille begin de vraag omhoog doen komen naar het *bestaansrecht* van deze scholen. Het is een vraag die ons brengt bij de identiteit van het gereformeerd onderwijs. De identiteit zoals die keurig in grondslagen en andere belangrijke documenten verwoord staat, maar nadrukkelijk ook de identiteit zoals deze in de schoolpraktijk van iedere dag handen en voeten krijgt. In de dagopeningen en de vieringen, in het te gebruiken lesmateriaal, in de omgang tussen docenten en leerlingen, het schoolklimaat en noem maar op. Het maandblad Bij de Tijd is enige tijd geleden een serie artikelen gestart over de identiteit van het gereformeerd onderwijs. Een goede zaak omdat het een onderwerp is dat aan actualiteit niet heeft ingeboekt. De artikelenserie werd overigens wel erg opvallend ingezet door een zeer persoonlijke en weinig positieve beleving van gereformeerd onderwijs door één van de redacteurs. Het is niet mijn bedoeling om op deze plaats uitgebreid in te gaan op de inmiddels gepubliceerde artikelen. Wel viel mij op dat er nog steeds onvoldoende zicht is op de activiteiten zoals die op het gebied van identiteit binnen het gereformeerd voortgezet onderwijs plaatsvinden. Zelfs personen die binnen het gereformeerd onderwijs werkzaam zijn, etaleerden in Bij de Tijd een gebrek aan feitelijke kennis op dit gebied.

Samenwerking

Mede om die reden zou ik graag aandacht willen vragen voor activiteiten zoals die plaatsvinden onder de vlag van het Coördinatiecentrum voor gereformeerd Voortgezet Onderwijs (CVO). Het CVO is een samenwerkingsverband tussen de vier gereformeerde scholengemeenschappen voor voortgezet onderwijs: het Gomarus College, het Greijdanus College, GS Guido de Brès en GS Randstad. Het CVO is nadrukkelijk opgericht om de identiteit in het gereformeerd voortgezet onderwijs structureel aandacht te geven. Het Gereformeerd Pedagogisch Centrum (GPC) is bij deze activiteiten nauw betrokken. In twee eerder gepubliceerde artikelen in de Reformatie heb ik in dat opzicht al aandacht gevraagd voor de activiteiten voor de vakken Economie en Verzorging. In CVO-verband wordt echter ook aandacht gegeven aan vakken als Maatschappijleer, Godsdienst, het nieuwe Tweede Fasevak Algemene Natuurwetenschappen (ANW), Techniek, het ontwikkelen van materiaal voor dagopeningen, het opzetten van studiedagen voor docenten enzovoort. Voor het komende cursusjaar zal daar nog bijkomen gezamenlijke aandacht voor een vak als Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) in de Tweede Fase en de activiteiten binnen de sector Zorg en Welzijn binnen het VMBO. Bij al deze activiteiten is identiteit de rode draad en wordt er eensgezind samengewerkt door gemotiveerde docenten van de scholen voor gereformeerd voortgezet onderwijs. Daarnaast kent iedere school zijn 'eigen' activiteiten met betrekking tot identiteit. Verschillende scholen hebben

voor de coördinatie en ontwikkeling van identiteit zelfs docenten daarvoor speciaal **gefaciliteerd**. Al met al kan niet **gezegd** worden dat binnen het gereformeerd voortgezet onderwijs geen **structurele** aandacht aan **identiteit** gegeven wordt. Dat wil overigens niet zeggen dat er geen verbeteringen mogelijk zijn. Werken aan de identiteit van het gereformeerd onderwijs is een zaak van blijvende aandacht en activiteiten.

Techniek

Als het gaat om aandacht en activiteiten is Techniek een vak waar de afgelopen jaren in het gereformeerd voortgezet onderwijs **flik** in geïnvesteerd is. Het vak Techniek behoorde enige jaren geleden ook tot de **groep** nieuwkomers in de basisvorming. Techniek is geen **waarde-vrij** vak, was al snel de conclusie van het **gereformeerd** voortgezet onderwijs bij de door de overheid **geformuleerde** kerndoelen bij dit vak. Mede om die reden werden er 'eigen' aanvullende kerndoelen **geschreven**. **Binnen** het gereformeerd onderwijs, zo **was** de opvatting, moeten jonge **christenen** worden **toegerust** tot weerbaarheden actieve participatie in de samenleving. Dat heeft ook consequenties voor de **omgang** met techniek. In een geseculariseerde samenleving dient techniek steeds meer om de mens in **zijn** autonomie te bevestigen. Dit staat **haaks** op een Bijbelse visie op techniek waarin niet de mens, maar Jezus **Christus** als Koning der koningen en Heer der heren centraal staat. De mens moet een goed rentmeester **zijn**, die niet alleen de aarde bewerkt en onderwerpt maar ook bewaart. Het **gebruik van** de schepping mag dan ook geen doel in zichzelf zijn. Het juiste rentmeesterschap houdt rekening met wat de Here van de mens eist in het bewerken van de schepping. De techniek **mag** bij het uitvoeren van deze opdracht helpen, maar **kan** zelf niet het doel **zijn** en ook niet de oplossing **van alle** problemen geven. De

mens zal het gebruik en de uitbreiding van de techniek **moeten** normeren. Het gereformeerd onderwijs zal daarom leerlingen een **kritische** omgang met techniek moeten bijbrengen.

Praktijk

In de afgelopen jaren hebben de **docenten** Techniek uit het gereformeerd voortgezet onderwijs regelmatig met **elkaar** over de **identiteitsgevoelige** kanten van hun vak gesproken. Daarin onder meer bijgestaan door **vakspecialisten** als dr. A. Vlot (TU Delft) en drs. P. Siebe (Stichting Zwaluw). Onder begeleiding van het Gereformeerd Pedagogisch Centrum is de afgelopen jaren gewerkt aan het **ontwikkelen van** geschikt (**identiteits-**) lesmateriaal. **Johan van Dongen (GS Randstad)** en Kees *Verweij* (tot de zomervakantie nog werkzaam bij GS Guido de Brès) hebben daarin een belangrijke rol gehad. **Van** hun hand **zijn** inmiddels vier lesbrieven verschenen. Aan het begin van het nieuwe cursusjaar hopen we dat dit aantal tot acht is uitgebreid. De door **hen** geschreven lesbrieven zijn te gebruiken in de eerste en tweede klassen van de basisvorming. **Ook** zullen er vier lesbrieven voor het (i) vbo worden uitgebracht. De fraai vorm gegeven lesbrieven **gaan** op een **aansprekende** manier in op onderwerpen als techniek en milieu, de gevolgen van de toenemende mobiliteit, de invloed van techniek op het huishouden, techniek in de gezondheidszorg en ontwikkelingen in de techniek. De bespreking met de leerlingen van dit soort identiteitsgevoelige onderwerpen, gekoppeld aan de voor leerlingen vaak zeer positief gewaardeerde **praktijk** van het vak techniek, biedt volop mogelijkheid om de identiteit inhoud te geven met **hart**, hoofd en handen. Zowel voor docenten als leerlingen een uitdagende opdracht.

Drs. A. Slob is werkzaam als medewerker voortgezet onderwijs bij het Gereformeerd Pedagogisch Centrum (GPC) te Zwolle.

uit de kerken

Beroepen te Enneloord (sectie noord-oost): B. van **Zuijlekom** te **Pijnacker-Nootdorp**; te **Nunspeet**: kandidaat H.D. Bondt te **Steenwijk**; te IJmuiden: W. Noordzij te **Veen-dam**.

Beroepen te **Zeewolde** (tweede predikantsplaats-sectie West): J. Wesseling te Ede.

Aangenomen naar Assen-Noord: G.J. van **Enk** te **Enumatil**; naar Noardburgum: E.J. van den Bos, kandidaat uit Kampen, die bedankte voor **Musselkanaal-Valthermond**; naar Voorthuizen-Barneveld (tweede predikantsplaats): E.J. **Hempeni-us** te **Harlingen**.

Aangenomen naar **Nunspeet**: kandidaat A.D. Bondt uit Steenwijk, die bedankte voor Lutten.

Intrede

Zondag 13 juni jl. werd ds. R.Th. de Boer uit **Ureterp** bevestigd in Leusden door ds. **J.H.J. Ulehake**. Nieuw adres (m.i.v. 1 oktober): **Rietspinner 1, Leusden**.

Persbericht

Christelijke Hogeschool Ede start opleiding communicatie
Op de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) start per 1 september 2000 **een** zelfstandige opleiding **commu-nicatie**.

De opleiding wil brede communicatiedeskundigen opleiden. De protestants-christelijke identiteit **staat**, evenals bij de andere opleidingen van de **CHE**, koeg in het vaandel. Meer informatie: telefoon 0318-696300

DORDRECHT: KERKRECHT OF STRAFRECHT?

D.A.C. Slump

Senleving

Predikant en kerkorde

Onze Kerkorde is **sterk** verbonden met Dordrecht; de oude naam 'Dordtse kerkenordening (DKO)' is ook nog niet uit de herinnering verdwenen. De kerkorde **vormt** het statuut van de Gereformeerde kerken. Ook onze Nederlandse wetgeving erkent **uitdrukkelijk** dat de kerken worden geregeerd door hun eigen **statuut**. Wil men **dus weten** hoe het rechtens in de kerken toegaat, dan zal men in de eerste plaats de kerkorde raadplegen. De **Dordtsche kerkenordening** vormt een van de belangrijkste bronnen van het gereformeerde kerkrecht. Kerkrecht is Dordrecht.

Artikel I van de Kerkorde bepaalt direct al dat een regeling met **betrekking** tot de ambten nodig is om in de gemeente **van** Christus alles in goede orde te laten gebeuren. **Een van die ambten is het ambt van** dienaar des Woords. De Kerkorde regelt daarom ook precies hoe iemand dat ambt kan **verkrijgen** en ook hoe hij daarvan **weer** kan worden ontheven. Indien een predikant zich zodanig misgaat dat sprake is van een openbare of in ander **op**-zicht ernstige zonde, waaronder onttucht, zal de classis beoordelen of een predikant afgezet dient te worden. Zie de artikelen 79 en 80. De beslissing daarover ligt dus bij de kerkelijke vergaderingen, **kerken**-raad en classis.

Predikant en wetboek van Strafrecht

Op 26 november 1998 wees de rechtbank te Dordrecht vonnis in de **zaak van** de officier van justitie tegen een predikant van **een** der Nederlands Gereformeerde kerken.

De predikant werd beschuldigd van onttucht met twee vrouwen **die** zich **aan** zijn pastorale hulp en zorg hadden toevertrouwd. De rechtbank **re**-**kende** de **verdachte** met name **zwaar** aan dat hij in zijn **pastorale functie** **sexueel** misbruik heeft **ge**-**maakt** van personen die zich juist als pastoranten met hun problemen **aan** zijn hulp en zorg hadden toevertrouwd **en** daardoor ten opzichte van de **verdachte** in een **afhankelijke** positie kwamen te **verke**-**ren**. Zij veroordeelde de predikant tot een **voorwaardelijke** gevangenisstraf, het verrichten van 240 **uur** **onbetaalde** arbeid **ten algemene** nutte (in de plaats van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden) en vergoeding van materiële en immateriële schade aan de slachtoffers. Daar bleef het echter niet bij, de rechtbank veroordeelde de predikant ook tot '**ontzetting** van **het recht van het uitoefenen van het beroep van dominee voor de tijd van twee jaar**'. Met name deze laatste veroordeling heeft heel wat stof doen opwaaien. **Eigent** de **strafrechter** in Dordrecht zich hier niet een recht toe dat exclusief toekomt aan de kerken zelf? Wordt de **grens tus**-**sen kerk en staat** hier niet ontoelaatbaar overschreden? Kent men in Dordrecht het kerkrecht niet **(meer)**? Ook de strafrechter dient toch het eigen recht der kerken te erkennen en te eerbiedigen?

Prof. Van 't Spijker

In het Nederlands Dagblad hebben we een gedeelte van de discussie naar aanleiding van dit Dordtse vonnis kunnen **meemaken**.

Prof. W. van 't Spijker gebruikte op 5 december 1998 zijn veertiendaagse rubriek om uit te leggen dat ker-

kelijke ambtsdragers niet onttrokken zijn aan de straf van de overheid. Kerkelijke tucht en 'burgerlijke **straf**' moeten worden onderscheiden. De **christelijke** tucht is geestelijk van aard. Zij heeft tot doel de zondaar met zijn naaste te **verzoenen** en dient ook om de ergernis uit de gemeente van **Christus** weg te nemen. Tucht wil het hart raken; de kerkelijke discipline behoort immers bij de middelen der genade, die een mens tot Christus willen trekken. Straf door de overheid is **geen** middel tot verzoening, zij zegt **niets** over het hart. In navolging van Calvijn wenst **Van** 't Spijker uitdrukkelijk formeel en materieel onderscheiden te **bren**-**gen tussen** de geestelijke macht en de burgerlijke rechtspraak. Als twee hetzelfde doen, is het nog niet hetzelfde.

Hoewel het Dordtse vonnis een rechtstreekse ingreep lijkt te **ver**-**richten** in het kerkelijke recht, is het voor Van 't Spijker de vraag of dat inderdaad het geval is. Die **vraag** lijkt hij ontkennend te beantwoorden als hij aan het slot van zijn artikel de conclusie trekt dat de onafhankelijke **rechter** de bevoegdheid bezit om de burgers te beschermen, ook **tegen** ambtsdragers die zich in hun levenswandel komen te misgaan, en ook wanneer die burgers leden zijn van de gemeente die de ambtsdrager had te dienen. Naar mijn mening heeft prof. Van 't Spijker hier op voortreffelijke wijze de **uitgangspunten** geformuleerd om te komen tot een goede beoordeling van de vraag of hier sprake is geweest van een inbreuk van de rechter op het eigen recht van kerken. Kerkelijke tucht, waaronder ook **afzetting** of ontslag van een predikant in het kader van arti-

kel 79 van de Kerkorde, maakt niet immuun voor het strafrecht. Hier moet goed worden onderscheiden. Ook de kerkelijke vergaderingen zullen bij hun beslissing over afzetting (en eventueel herstel in het ambt) het goede zicht op het specifieke karakter van het kerkrecht en de kerkelijke tucht over ambtsdragers zoals door Van 't Spijker kernachtig verwoord, in het oog moeten houden. Zo gauw dergelijke ingrijpende beslissingen bewust of onbewust worden gezet is de sleutel van straf, dreigt het gevaar dat elementen als schuldbesef, tijdsverloopen de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de betrokken ambtsdrager de discussie gaan bepalen. Dat zijn typisch elementen die voor een vonnis van de strafrechter van betekenis zijn. Voor verzoening met de naaste, het wegnemen van de ergernis uit de gemeente en de eisen die de bijbel stelt aan ambtsdragers kunnen gemakkelijk uit beeld verdwijnen. De kerkelijke vergaderingen zullen daarom zelf primair het eigen karakter van het kerkelijk recht moeten bewaken.

Verhouding tussen kerk en staat

Er is echter wel wat meer te zeggen. Hoewel niemand zal bepleiten dat de strafrechter niet de bevoegdheid heeft een predikant die een aan zijn pastorale zorg toevertrouwd gemeentelid **sexueel misbruikt**, te veroordelen, is toch **verbaasd** gereageerd op het verbod tot 'het uitoefenen van het beroep van dominee' voor twee jaren. Die verbazing had geen betrekking op de tijdsduur. Prof. dr. J. Douma heeft in een artikel, afgedrukt in het Nederlands Dagblad en in het Reformatorisch Dagblad naar aanleiding van het rapport 'Schuilplaats in de wildernis' (Samen-op-Weg-kerken) zelfs als regel **geformuleerd** dat herkansing, ook in een andere gemeente, voor een predikant uitgesloten is na **sexueel misbruik**. Met name op grond van het feit dat het gaat om

een ernstige vorm van misbruik van macht en vertrouwen in een pastorale verhouding meent Douma dat een predikant zich als predikant verder onmogelijk heeft gemaakt. De vraagtekens bij het oordeel van de rechtbank betroffen de verhouding tussen kerk en staat. Het GPV-kamerlid G.J. Schutte stelde **kritische vragen** op dit punt aan de Minister van Justitie. Prof. mr. E.C.M. Jurgens, lid van de Eerste Kamer voor de PvdA(!), stelde zich in het juridische studentenblad *Ars*, *Aequi* op het standpunt dat met name het recht om Gods woord uit te dragen (de predikant als 'verbi divini minister'), het recht om de gemeente voor te gaan in preek, liturgie en gebed, door de (straf)rechter niet aan de dominee **ontnomen mag** worden. Dat zal de kerkelijke gemeente zijns inziens zelf moeten doen. De rechter had zich moeten beperken tot een ontzetting uit de pastorale werkzaamheden van het ambt. De verkondiging raakt immers direct de godsdienstvrijheid. Drs. X.P. de Vries schreef in het Nederlands Dagblad van 14 april 1999 ('De strafrechter en de dominee') met waardering over deze suggestie van Jurgens, hoewel hij het onderscheid niet

scherp vindt. Ook pastoraat is immers verkondiging in een persoonlijke relatie. Daarnaast zal de kerkenraad niet snel de Woordverkondiging opdragen aan iemand die wegens ernstige zonden door de strafrechter is veroordeeld. Maar het recht om daarover te beslissen blijft bij de kerken. Een opmerkelijk geluid kwam van Dr. L.M.P. Schotten. Hij schreef in het blad 'De Wachter Sions', weekblad der Gereformeerde Gemeenten in Nederland, een uitgebreid artikel over het Dordtse vonnis en meende dat de rechter gelijk had. Naast het mij minder aansprekende argument dat overheden een zekere macht hebben omtrent kerkelijke zaken, onder andere om 'predikanten hun plicht te doen waarnemen', ontleend aan artikel 36 van de NGB (inclusief de 21 woorden zeg ik er

voor de duidelijkheid maar even bij) en Wilhelmus a Brakel, beroept Scholten zich mijns inziens terecht op het feit dat wij **gem** geestelijken kennen, die uitsluitend onder de jurisdictie van kerkelijke rechtbanken staan. Hoewel anders verwoord proef ik daarin een soortgelijke benadering als bij prof. Van 't Spijker.

Daarnaast vraagt Scholten terecht aandacht voor het feit dat de kerk maar in zeer geringe mate iemand kan beletten zijn ambt dat schromelijk is **misbruikt**, voort te zetten. Hij kan overgaan naar een andere kerk en daar aan een nieuwe kerkelijke loopbaan beginnen. Of hij begint voor zichzelf in een vrije gemeente en vindt met een vroom verhaal weer aanhang. Juist de godsdienstvrijheid, waardoor Jan en Alleman de vrijheid heeft om een kerkje te stichten en zich dominee te noemen, maakt ingrijpen door de rechter met een verbod zijn ambt verder uit te oefenen **noodzakelijk**, aldus Scholten. Met J. Cordia in het Nederlands Dagblad van 6 mei 1999, zou je kunnen zeggen: 'De kerk heeft alleen **zeggenschap** over wie zich door haar laten **gezeggen**'.

Wat behoort tot het ambt?

Nu zal een predikant in de Gereformeerde kerken wellicht minder snel dan in de kringen waaruit Scholten zijn kennis en ervaring put, elders of voor zichzelf beginnen, maar toch zijn zijn opmerkingen ook voor ons van betekenis, zij het misschien tegen een wat andere achtergrond.

In de Gereformeerde kerken ontstaat hoe langer hoe meer discussie over het ambt. Wat is nu eigenlijk het unieke van het ambt van predikant? Bet zijn niet de exclusieve bevoegdheden van de dominee, zoals het houden van een eigen preek en de bediening van de sacramenten die bij de strafrechter doorslaggevend zijn voor de vraag of een "ontzetting van het recht van het uitoefenen van een beroep van dominee" moet worden uitgesproken.

Het **gaat** de rechter natuurlijk met **name** om de pastorale relaties. De pastorale aspecten van het ambt van **predikant** zijn echter niet **uitdrukkelijk** voorbehouden aan de dominee. In de gereformeerde kerken worden deze taken, het verlenen **van** pastorale bijstand en het geven **van** catechisatie met de bijbehorende aandacht voor de catechisanten afzonderlijk, ook vervuld door **niet-ambtsdragers**. **Uiteraard** onder toezicht en verantwoordelijkheid van de kerkenraad. Men **moet** daarom tot de conclusie **komen** dat onthefing uit het ambt door de kerken, noch een uitzetting door de strafrechter, een waterdichte garantie biedt.

Terughoudendheid

De discussie heeft **ten** dele een formeel karakter. Wie is bevoegd om te bepalen of een dominee predikant mag blijven na seksueel misbruik van een aan **zijn** zorg toevertrouwde **zuster**? Ik zou zeggen: in beginsel zowel de **kerkelijke** vergadering als de strafrechter. Wel zou ik willen pleiten voor grote terughoudendheid bij de strafrechter. Bij de ontzetting uit **het** ambt in **al** zijn facetten raakt de rechter gemakkelijk het eigen recht van de **kerken**, met name als het gaat om de verkondiging van het Woord. Die terughoudendheid **moet** **mijns** inziens zichtbaar worden doordat de rechter rekening houdt met wat de kerk inmiddels zelf **heeft** gedaan. Weliswaar handelt de **kerk** uit andere motieven, maar een beslissing tot ontheffing uit het ambt heeft hetzelfde effect als de ontzetting door de strafrechter. Een kerkelijk besluit biedt in beginsel ook meer **bescherming** indien het **tenminste** royaal, dat wil zeggen naar letter en geest, wordt **aanvaard**. Zoals door **Scholten** in zijn artikel en door mij hierboven is aangegeven, bestaat natuurlijk altijd de mogelijkheid om via **ambtelijke**, quasi-ambtelijke en niet-ambtelijke constructies aan de merites **van** de **ontheffing** tekort te doen. **Van** de kerken binnen en

buiten het kerkverband mag echter worden verwacht dat zij ten voile recht zullen doen aan de genomen beslissing. Ieder besluit om taken te doen vervullen door een **ambtsdrager** die van zijn ambt ontheven is zal door een kerkenraad dan ook alleen genomen **kunnen** worden als de gronden voor die ontheffing worden verdisconteerd. Het gaat hier niet om een formaliteit. Zoals ik meermalen heb beschreven en bepleit houdt de rechter op het terrein van het burgerlijk recht rekening met de eigen rechtsgang binnen de kerken, mits die aan **minimale normen** van een goed proces voldoet'. Denk daarbij aan **hoor-** en wederhoor en aan zichtbare onpartijdigheid. Ook zou de strafrechter zich aan deze grondhouding van de burgerlijke rechter moeten spiegelen. Dat wil zeggen dat hij concreet nagaat wat de **kerk** zelf heeft **gedaan** ten aanzien van de verdere **ambtsuitoefening** van de predikant. Als de kerkelijke besluitvorming adequaat is, recht doet aan de slachtoffers en voldoende bescherming biedt voor de toekomst, is een strafrechtelijk ingrijpen in de vorm van ontzetting uit het **ambt** niet nodig. De kerken moeten het de rechter wel mogelijk **maken** dat zij **haar** eigen boontjes doppen.

Uit het **vonnis** van de rechtbank is niet op te maken of zij rekening heeft gehouden met het feit dat de kerkenraad zelf (nog) niet tot ontheffing uit het ambt had besloten. In de krant hebben we **kunnen** lezen dat hij daartoe inmiddels wel is overgegaan, dat wil zeggen nadat de rechter gesproken **had**. Ik zou hebben kunnen voorstellen dat de strafrechter de maatregel achter-

wege had gelaten indien de **kerk** zelf eerder had gehandeld. Wel blijkt uit het vonnis dat de strafrechter niet automatisch tot ontzegging overgaat in situaties van ambtsmisbruik. Het vonnis op dit punt is namelijk uitdrukkelijk gemotiveerd met de overweging **dat** de verdachte - ook nog ter zitting - op geen enkele **wijze** blijk heeft gegeven te begrijpen dat hij eventuele gevoelens van sympathie, geuit door zijn **pastoranten**, nooit **mag** interpreteren als **instemming** met seksuele handelingen. **Daarmee** geeft de rechtbanker blijk **van** de opstelling van een predikant jegens **zijn** 'cliënten' op dezelfde wijze te benaderen als bij andere hulpverleners, zoals een arts, een maatschappelijk werker of een psychotherapeut. Het verwijt dat de **strafrechter** de predikant maakt raakt rechtstreeks zijn professionele houding jegens de **aan** zijn zorg toevertrouwde personen. Het lijkt mij dat de strafrechter hier weinig te verwijten valt.

I Zie bv. mr. D.A.C. Slump, Burgerlijke rechters en kerkelijke geschillen, in: prof. mr. G.R. Rutgers (red.), Kerk, recht en samenleving. Oldenhuis-bundel (Kluwer-Deventer-1997).

Mr. D.A.C. Slump is rechter te Utrecht en woont in Capelle aan den IJssel

Bibliotheek Bralectah
gereformeerde bibliotheek voor mensen met een leeshandicap
...Heeft
De Reformatie
ook in
gesproken vorm
Telefoon 0521 - 515946

Gelovig Denken
Twaalf hoofdstukken over onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik. Met gesprekspunten.
Geb. 204 pag., f 28,00

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Drs. P. Groenbergen (red.)
Gelovig Denken
Twaalf hoofdstukken over onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik. Met gesprekspunten.
Geb. 204 pag., f 28,00

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Slechte preken

De Christelijke Gereformeerde ambtsdragers hielden een conferentie over kerk en toekomst. Prof. dr. W. van 't Spijker gaf in *De Wekker* van 28 mei een impressie van de discussie. De voorzitter, een ouderling met ervaring, maakte de opmerking dat er **niet** al te best gepreekt wordt. We horen **obligate** - afgezaagde en verplichte - dingen. Van 't Spijker:

Als een beproefde ouderling zulke dingen **zegt**, moet er althans iets van waar zijn. En ik vrees, dat er **meer** dan iets **van** waar is. Lange tijd heb ik ook gedacht dat er te weinig gestudeerd wordt op een preek. De vaardigheid heerst over de waardigheid. Een slechte zaak. Te slecht gepreekt? Dat is: te weinig gestudeerd. En dat is: te weinig, of in **het** geheel niet **geëxegeseerd**. Wat zijn er een dominees, die doen alsof zij **singuliere gaven** hebben. Ze studeren niet diepgaand en **bekijken een** tekst, **fabriceren** een thema en verdeling en putten uit een fonds **van** jaren geleden, nimmer opgefrist. Ik wilde **graag** hun woordenboeken eens zien en hun **commentaarreeksen**. Preken is immers: uitleg en toepassing van het Woord van God. Saai! Hoe kan het Woord van God saai zijn. Afgezaagd: er is niets nieuws in, geen verrassing, het is voorspelbaar, men wacht op wat men weet dat er komt, **soms** in geijkte woorden of termen, soms in eigentijdse bewoordingen. Net als de muziek die **men** zelf uitkiest, een **klein leuk verhaaltje**, een ego-vertelsel, zo in & geest van: toen ik een tekst zocht en er zo mee bezig was, dacht ik bij mijzelf.. En daar gaat het gekeuvel beginnen. Is de stem daarbij mooi en het gezicht niet al te lelijk, zei **Luther**, zijn de **gebaren** op tijd en uitgerekend ge-

past, enzovoort, dan **lukt** het, voor zolang het-duurt. Maar preken? Bediene? Openen en sluiten? **Eeuwigheidswerk**? Het is opbieden tegen de programmamakers van deze eeuw. En dat verliest een optredende dominee altijd. Lees wat er staat, verklaar wat er staat. En zeg dat God **ons** houdt aan wat er staat, als wij voor Hem zullen staan. Dat is preken.

Ervaring en dogma

Het synodaal Gereformeerde Credo laat in het **meinumnummer** de **Hervormde** dr. A.A. Spijkerboer aan het woord. Uit zijn verhaal de volgende opmerkingen over de grondtrek van de moderne theologie en over de opstelling tegenover de orthodoxe leer **van** de kerk:

Over 'de moderne theologie' **kun je** geen globale oordelen vellen. Je zou eerst moeten **zeggen** weke theologen je daartoe rekent en je **zou** zo goed mogelijk in kaart moeten brengen waar ze op uit zijn. **Maar** ik mem toch wel een **tendentie in de moderne theologie aan te kunnen wijzen**: eigenlijk zeggen deze auteurs: als het over God en de mensen gaat wil ik **daar zelf bij zijn met mijn verstand, met wat ik kan, en niet te vergeten: met mijn ervaringen**. Dat lijkt mij ook de reden waarom zij **volle** zalen trekken en waarom hun boeken vele oplagen bereiken.

Wel is het zo dat het dogma in de **moderne theologie** het **kind** van de rekening lijkt te worden. Men schijnt het dogma dan te zien als een stelling, die vroeger geslikt moest worden en nu gelukkig niet meer. Terwijl het dogma toch niet meer (en niet minder) is dan **een richtingaanwijzer** voor wie **in** het geloof wil leven.

Bij mijn weten stonden de mensen in de tweede en de derde eeuw voor de **vraag: hebbén wij in** Jezus **werkelijk** en met de volle **honderd procent** met God **te maken**? Dat God, om zo te zeggen, 'lichamelijk' aanwezig kon zijn was voor **vele**n niet te vatten; daar was God te hoog en te geestelijk voor. De oude kerk heeft de vraag met de haar **ter beschikking staande begrippen** beantwoord en zo komt het dan tot de leer van de twee naturen: 'ongedeeld **en onveranderd ongemengd en ongescheiden**'. Wie dat wil kan **daarmee** de vloer aanvegen, maar het is beter eerst te vragen: voor **welke** vraag stond de oude **kerk** en waarom heeft ze gezegd wat ze gezegd heeft? Als ze in haar tijd op haar manier heeft willen zeggen dat wij in Jezus **werkelijk** en voor de volle honderd procent met God te maken hebben, kan ik alleen maar met respect van de leer van de twee **naturen** kennis nemen.

Polarisatie en verkoeling

De Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde **Kerk** hield op 26 mei zijn **jaarvergadering**. De **Waarheidsvriend** publiceerde op 27 mei het openingswoord van voorzitter ds. G.D. Kamphuis. Daaruit het volgende:

Eén van de meest diepe crises in onze gemeenten en in **ons** kerkelijk leven is de al maar **toenemende polarisatie**. Als een **vuur** trekt het door gemeenten en kerkenraden, **trekt** het zijn weg **tussen** dienaren van het Woord. We worden uit elkaar gedreven, de liefde **verkilt**. De ene keer gaat het over **SoW**, de volgende keer over de **liturgie**, de derde keer over **beleidsbeslissingen** van de kerkenraad. We worden erdoor verscheurd, verlamd, **overmand**. Waar komt het **vandaan** dat

deze krachten onder ons op zo'n aangrijpende manier vrij spel schijnen te hebben? In hoeverre buigen we persoonlijk voor Gods waarheid in een levend en oprecht geloof dat ons boven de crisis van de tijd doet uitzien. Waardoor we leven met God in onze tijd waarin leugen en dood op moderne manier vrij spel schijnen te hebben. Wie redt ons uit deze nood, uit deze dood? We zullen samen de vruchteloosheid en zinloosheid van de al maar voortgaande polarisatie onder ogen moeten zien. Polarisation drijft de punten van verschil op, vergroot de kloof, heeft geen bereidheid meer de voeten te wassen van de ander. Aan de ene kant wordt de waarheid benadrukt. Aan de andere kant het leven. Maar het gaat niet meer hand in hand. En dan vertoont de waarheid niet meer de trekken van de waarheid van de Schrift en het leven niet meer de trekken van het leven uit God. We moeten ons uitermate eerlijk en ernstig afvragen of dat vandaag onder ons niet aan de hand is. Bedroeven wij op deze manier niet de Heilige Geest? Leggen wij geen blokkades voor de voortgang van het Evangelie in deze dagen onder jongeren en ouderen? Maakt deze onenigheid ons niet ongeloofwaardig voor de kerk en voor de wereld?

(...)

Noch een steile orthodoxie waarin het hart ontbreekt van de levende omgang met God, noch een & naamisch belijden dat het gereformeerd belijden wil bijstellen naar gelang de wensen en eisen die een nieuwe tijd stelt, zullen onze gemeenten bewaren en geestelijk leven wekken. Onze ogen zijn op U. Bij onze zorg voor de waarheid, de orthodoxie hoort ook de orthopraxis, het ware leven. Dat is het brede spectrum van het leven in kerk, gemeente, gezin, school, het leven met elkaar, de omgang met elkaar binnen een vereniging als de onze, dat komt daar binnen het blikveld. Hoe werkt & onder ons?

Blokkerend of wervend? Uitnodigend of afstotend. Leven trekt aan. Verstarring stoot af. De vraag naar de gehoorzaamheid van het geloof aan de Heere onder ons is een uitermate existentiële vraag. Buigen we voor de hele waarheid van God? Sola, maar ook tota Scriptura, de hele Schrift! Daar ligt nogal wat huiswerk voor ons! Met een variatie op een woord van Calvijn is geloven de hele waarheid van God standvastig omhelzen! Daar is heel uw en mijn hart, uw en mijn leven totaal bij betrokken. 'Waar de liefde verkoelt, wordt de strijd voor de waarheid ongeestelijk. Daar worden mensen beschadigd en gewond. De nood van veel orthodoxie is het falen van de liefde, het ontbreken van het leven.

De 'grammatica' van ons belijden

Op diezelfde jaarvergadering hield dr. ir. J. van der Graaf een referaat over Hervormd gereformeerd ruimte en grenzen van de gereformeerde belijdenis. Hij zag de belijdenis als de taalregels, de grammatica van ons belijden. Als je je taal goed spreekt, doe je dat grammaticaal verantwoord, zonder het overigens steeds over de grammatica te hebben:

Er kan sprake zijn van een weggroeien van de belijdenis in de zin van ons gemeenschappelijk geloof. Er groeit dan langzaam maar zeker een ander geloofstype, onder invloed van eigentijdse stromingen of bewegingen. Daardoor worden uiteindelijk ook wezenlijke punten van de belijdenis geraakt. Vandaag zien we zo de invloed doorwerken van de zogeheten evangelische beweging, een verzamelnaam voor al wat zich als evangelisch aandient, hoewel zich daarbinnen ook veel diversiteit vertoont en er ook veel is wat vanwege trouw aan de Schriften verbindt. Er kan zo echter ook onder ons een geloofstype groeien, dat zich verwijderd van het gereformeerde als het gaat om rechtvaardiging en heiliging of over de ver-

houding van zonde en genade of over de troost van de verkiezing. Ook de wijze, waarop we het gezag van de Heilige Schrift belijden, kan hier in het geding komen. Ook zo kan de belijdenis vergeten bezit worden, geen levend geloofsbezit meer zijn, temeer daar binnen de evangelische beweging een belijdenis grosso modo wordt afgewezen.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat dat gevaar er ook is van de kant van hedendaagse doperse geestesstromingen. De belijdenis wordt dan overwoekerd door een eigen leer of door het gevoelsmatige, waarbij de Geest voor eigen inzichten wordt geclaimd. Hier viel mij dezer dagen opnieuw op hoe scherp Calvijn zich juist ook keerde tegen de anabaptisten van zijn dagen, een stroming die zich de jaren door in allerlei gestalten heeft vertoond: hetzij in horizontalistisch setting, hetzij in mystieke vormen, van hypercalvinistisch tot maatschappijkritisch. Ook zo kan een geloofstype groeien, dat niet meer door de belijdenis is doorademd.

De belijdenis is de grammatica van ons belijden. Wie de eigen taal goed spreekt, doet dat grammaticaal verantwoord, zonder het overigens steeds over de grammatica te hebben. Zo is het toch met de belijdenis? Het ABC van het geloof ligt er naar de Schriften in vertolkt. Ook daar spreekt je niet dagelijks over. Maar de spraak maakt wel openbaar. Van tijd tot tijd moet de grammatica wel aan de orde komen, willen we echt gereformeerd blijven.

(...)

Daar komt bij, dat er sprake is en mag zijn van verscheidenheid in de wijze, waarop de boodschap wordt vertolkt. Als het al zo is, dat de inhoud van de belijdenis niet een kwestie is van woorden en zegswijzen, dan geldt dit toch zeker de overdracht in de prediking! Al

haast ik mij erbij te zeggen, dat verlies van bepaalde woorden, verlies van inhoud **kan betekenen**. Maar **vandaag** onderkennen we toch wel, dat **predikanten** af werkers op het missionaire veld, **geconfronteerd** worden met verschillen in **ontvankelijkheid** van de hoorders voor **bepaalde terminologie** in de prediking of ook voor bepaalde vormen?

Onderkennen we altijd wel **volgende** bij elkaar **de worsteling om in deze tijd van grote afval met de boodschap bij het hart van moderne mensen te komen?** En vallen verschillen in benadering dan bij **voorbaat** buiten de **ruimte van** het belijden? Het gaat toch om de zaken van de woorden, niet om de woorden van de zaken?

.... G.J. van **m. @**oud-conrector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Rotterdam en oud-rector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Amersfoort.

SCHOOL VAN DE KERKEN

Het curatorium van de Theologische Universiteit in Kampen is de laatste maanden verschillende keren bij elkaar geweest. Echter zonder dat uit die vergaderingen veel nieuws aan de leden van de kerken is te melden.

De reden? We zijn 'School van de Gereformeerde Kerken' en momenteel vergadert de Generale Synode van deze kerken. Op de agenda van

curatoren stonden tal van zaken die al aan de orde zijn geweest op de GS en waarvan de lezer dan ook reeds via andere kanalen kennis heeft kunnen nemen. We zullen die hier niet herhalen.

Vermeldenswaard is wel de vaststelling van een uitgebreid examenreglement. Hierin worden o.a. de volgende zaken geregeld:

docenten moeten van tevoren inzicht geven in de wijze van vraagstelling en beoordeling bij tentamens de tijd en de wijze waarop studenten zich voor deelname aan tentamens moeten melden.

Voor predikanten onder ons is het goed te weten dat kandidaten die zich melden voor een classisexamen, niet kort tevoren ook in Kampen examen hebben afgelegd. Tegenwoordig ben je in Kampen "klaar" wanneer je de vereiste tentamens hebt afgelegd, je scriptie is goedgekeurd (al of niet vergezeld van een voordracht hierover) en wanneer je de "aantekening praktische vorming" hebt verworven. Geïnteresseerden kunnen de volledige regeling opvragen bij de Universiteit.

Curatoren hebben zich verder beziggehouden met de vraag of en op welke wijze de TU moet deelnemen aan een eventuele opleiding voor 'kerkelijke werkers'.

Ook is aan de synode ruimte ge-

Aan de Broederweg

vraagd voor preken door AIO's (wetenschappelijke assistenten in opleiding). Momenteel kennen we drie AIO's die zich voorbereiden op een promotie. Curatoren hechten aan blijvende kerkelijke betrokkenheid van deze broeders..

Professor Van Bruggen diende ons met een bijzonder lezenswaardig verslag van een werkbezoek naar het Verre Oosten. Daarna bezocht hij ook nog verschillende theologische opleidingen in de USA. We

bekijken nog in hoeverre hieruit nadere contacten met zusterinstellingen in het buitenland kunnen groeien.

Tenslotte verdient nog vermelding de ontvangst van een zestal legaten, samen ruim f 300.000,-. We zijn de

Here dankbaar dat mee door dergelijke giften het werk van de School van de Kerken mogelijk was en, zo God wil, ook mogelijk blijft.

Voor het curatorium,
A. de Snoo, assessor

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot de Dagelijkse Leiding van de Universiteit.

Rapporten.....

 de Bunschoter &
drukkerij

Postbus 10 - 3750 GA Bunschoten-Spoekenburg
Tel (033) 299 7999 - Fax (033) 299 79 98

Afgelopen week was, zou je kunnen zeggen, een **van** de eerste weken **waarin** er op de synode echt punten op tafel lagen waarover de meningen **nogal behoorlijk** uiteenliepen. Eerst **was** daar de kwestie van de kerkelijke examina. **Daar** over straks **meer**. Dezelfde dag lag het nieuwe **huwelijksformulier** op tafel. En **ook** daarover verschilden de meningen **aanzienlijk**.

Het verschil van mening lag **overigens** feitelijk niet bij de tekst van het nieuwe formulier zelf. Vrij algemeen waren de **afgevaardigden** van mening dat er een mooi, **modern** in stijlvol formulier door de deputaten **aan** de kerken was **aangeboden**. Er waren wel enkele punten waarover de **opvattingen** licht uiteenliepen: moet in de tekst van de belofte nu opgenomen worden dat de echtelieden **elkaar** trouw beloven 'totdat de dood hen scheidt', of is het een goede gedachte van deputaten daaraan voorafgaand de tekst in te voegen: tot **Christus** weerkomt. Een ander punt betrof de omschrijving van de verhouding tussen **man** en vrouw. De woorden '**gezag**' en 'onderwerping' **zijn** vervangen door een omschrijving, en niet alle afgevaardigden **konden** zich **daarin vinden**. Er werd daarbij **gewezen op Gen 3**.

Het voornaamste onderdeel van de discussie vormde de **vraag**, wat feitelijk **het** karakter is van een **kerkelijke huwelijksdienst**. Ik gebruik **met** opzet niet het woord bevestiging, omdat dat juist in de voorstellen van de deputaten en de commissie niet **meer** voorkomt. En dat ten onrechte, **aldus** een **deel van de** vergadering. Een aantal broeders wees erop, dat **tijdens** de eredienst **waar-**

in een huwelijk wordt bevestigd, de gehuwden bepaalde verplichtingen aangaan **jegens de kerk, uitmondend in hun trouw die ze aan elkaar beloven**. Maar, zoals dat zo mooi heet in het oude kerkrecht: de **kerk** gaat stipulaties **aan** met het **bruidspaar**. Dus moet je **ook** blijven spreken over: bevestigen. En dan **kun** je aan dat woord van alles en nog wat **ophangen, maar het wezenlijke van het ja-woord in de** eredienst, de toegevoegde waarde die **deze** ja-woorden hebben, mag je niet **achterwege** laten. Hiermee hangt direct samen dat deze leden **ook** tegen een constructie **zijn**, zoals in het voorstel verwoord, dat bruid en bruidegom elkaar **aanspreken** bij Bet afleggen van de belofte. Er is geen enkel bezwaar tegen **het** zelf uitspreken, maar de aangesprokene is niet de geliefde, maar de kerk, vertegenwoordigd door de **predikant**. Dus niet: ik beloof ja, dat ik je enz., maar: ik beloof dat ik NN, mijn wettige vrouw, trouw **zal** blijven, haar...enz. De aangesprokene is hier niet de **bruid(egom)** maar, zeg **maar, de kerk** of de gemeente.

De commissie, zo blijkt wel uit hun voorstel, is het **met** deze mening **oneens**. Naar haar oordeel is het evident dat op het moment dat **bruid en bruidegom** elkaar op het **stadhuis** hun ja-woord hebben **gegeven**, het **paar** getrouwd is. De beloften die daar zijn afgelegd, zijn rechtsgeldig, ook voor **God**. De kerkenraad **kan**, of het **bruidspaar** nu in de **kerk** de beloften herhaald heeft of niet, bruid **en** bruidegom **ook** op deze belofte aanspreken. Dan **maakt** het **ook niet meer** uit, of tijdens de eredienst deze **beloften** worden herhaald tegenover **elkaar**, met God en de gemeente als getui-

ge, of tegenover de predikant. In de aankondiging van het huwelijk in de gemeente wordt dan ook gesproken over: "Zij willen in de **naam van God** beginnen en **samen** met de gemeente zijn zegen **wagen**". Tot slot komen de intenties van de commissie ook duidelijk naar voren in hun voorstel rond de tekstuele wijziging van art. 70 van de KO. Ook daar vervalt dan het **woord** bevestiging en wordt er gesproken over: "Gods Naam **aanroepen** over'.

Trouwen, en dan. Bevestigen? Gods naam aanroepen **over**? Ongetwijfeld bent u **nieuwsgierig** hoe deze discussie nu is afgelopen, **maar helaas kan** ik u dat nog **niet** vertellen. Na de **eerste discussie**-ronde, en een **korte** tweede, waarin de diverse amendementen werden aangekondigd, was het bedtijd. Het vervolg hebt u dus nog van ons te goed. Waarbij ik voor de goede orde er even bij moet zeggen dat de wijziging van art. 70 nog in het geheel niet behandeld is.

Examens

Een tweede punt waarover de **synodeleden** flink met elkaar **in de clinch** lagen (in een heel goede onderlinge sfeer, **laat** ik dat ook eens hardop zeggen) **was het** punt van de **examinatie** van de jongelieden die van de ThUK in Kampen komen en te kennen hebben gegeven **graag** predikant te willen worden binnen de **Gereformeerde Kerken vrijgemaakt**.

Eerst even een korte schets **van de** huidige **situatie: wanneer** een **kandidaat** geslaagd is voor het ThUK-examen, wordt hij door de classis, waarvan de **kerk** waartoe hij be-

hoorde voordat hij naar Kampen ging, preparatoir geëxamineerd. En dat is **geen** kleinigheid: er moet een preek ingeleverd worden, die wordt beoordeeld, en vervolgens wordt de kandidaat aan de tand gevoeld **over** OT, NT, kennis Heilige **Schrift** en dogmatiek. Al met al een examen van een kleine drie uur. Is het oordeel positief, dat wordt de kandidaat beroepbaar gesteld. Heeft **hij** een beroep aangenomen, dan wordt hij door **de classis waartoe** deze **kerk** behoort, opnieuw **geëxamineerd**, het zogenaamde peremptoir examen. De inhoud daarvan is redelijk vergelijkbaar met het eerste **onderzoek**, alleen komt er nog wat bij.

Wie de oorsprong **van** de examens nagaat, **kan** wel verklaren waarom ze er zijn zoals ze zijn. De doelstellingen waren oorspronkelijk tamelijk verschillend. In de praktijk echter wordt het **steeds** meer ervaren als dubbelop. Vandaar dat **Berkel** deputaten **benoemde** om de **praktijk van** de kerkelijke examina eens onder de loep te **nemen**.

Commissie 1 **heeft** zich gebogen over dit rapport en kwam met een voorstel ter tafel om de examens onder te verdelen in een BSO (een **beroepbaarstellend** onderzoek) en een TLO, een **toelatingsonderzoek**. Binnen het BSO zou dan het feitelijke onderzoek van de kerken plaats vinden van de kandidaat. Het TLO was bedoeld om de conclusies van het BSO te toetsen.

Dit BSO **heeft** overigens wel een heel ander karakter dan het oude preparatoir. Waar in het verleden nogal nadrukkelijk kennis en kunde **van** de kandidaat in beeld kwamen, wordt in de nieuwe opzet veel meer de **nadruk** gelegd op zijn motivatie, zijn persoonlijke verhouding met de Here en zijn roepingsbesef. Met deputaten was de commissie **van** mening dat **de kunde** en kennis feitelijk afdoende getoetst zijn binnen het kader van de ThUK. Dat is de feitelijke opleiding, en deze **opleiding** - en dat is belangrijk om even

te noteren - is een opleiding van de kerken. Die houden daar ook zelf toezicht op. Het is dan wat vreemd als je **wat** daar gedaan is op een ander niveau nog eens dunnetjes over gaat doen. Kortom, om de **verdeling van** de commissie letterlijk over te nemen: theologische kennis, praktische theologische vaardigheden **en** persoonlijke competentie worden getoetst door de ThUK, godsvrucht, roepingsbesef, toegespitste **ambtsvoorwaarden** en confessionele betrouwbaarheid **worden** (naast de toetsing die er al is én vanuit de kerkenraad én vanuit de beroepende **kerk**) getest door de classis.

Tegen deze opzet rezen bij de vergadering nogal wat bezwaren. Niet zozeer **tegen** de inhoud van het BSO, hoewel niet iedereen de **verschuiving** met evenveel enthousiasme begroette. Wel tegen het feit dat er in deze opzet toch-weer sprake blijft **van** twee **toetsmomenten**. Eensluidend was de vergadering in de opvatting dat het goed is dat de kerken zelf iemand toelaten tot het ambt. Dat kun je **niet** aan de ThUK overlaten. Maar dat was misschien ook wel de enige overeenkomst. Het regende dan ook amendementen op het voorstel. Immers, aldus de indieners, de impact van je oordeel is in deze nieuwe opzet veel groter dan in de oude. In het oude systeem kon iemand eens 'door het ijs zakken', maar liep hoogstens een schrammetje op z'n ziel op. In de nieuwe opzet wordt veel meer naar de kandidaat zelf gekeken: zijn persoon, motivatie en confessionele betrouwbaarheid komen veel meer in beeld. Wie dan afgewezen wordt, **heeft** echt een probleem.

Nu oordeelden deputaten dat het TLO het karakter had van een **kennismakingsgesprek**. Alleen **wanneer** dat gesprek **daartoe** aanleiding gaf, zou het gesprek het element toetsing **kunnen gaan** bevatten. De commissie had in haar voorstellen dat laatste element toch nog iets verder opgepoetst. Wat doet het

TLO dan in hún opvatting? Het toetst of de conclusie die het BSO getrokken **heeft**, correct is. Maar, aldus weer de **amendementindieners**, dan heb je wel een kerkrechtelijk probleem. Want dan beoordeelt in feite de ene classis het oordeel van de andere. En dat over de **rug** van de kandidaat.

Kortom, stof genoeg voor een pittig ochtendje bomen. Nadat de amendementen waren ingediend, werd de discussie afgebroken. Naar het oordeel van de preses **had** de commissie vast wel wat tijd nodig voor **intern** beraad. **Dus** ook op dit punt moet u **dus** als lezer van dit blad nog even geduld hebben. Rest volgt.

Doven

Naast deze discussiepunten waren er **ook** zaken die redelijk snel afgehandeld konden worden. Zo **was** de synode zeer content met het werk dat door de deputaten pastorale verzorging doven en slechthorenden was verricht, en in niet mindere mate dankbaar voor het **werk** van de **dovenpredikant** ds. J.W. **Boerma**. Het gespreksonderwerp hier was de vraag hoe verder te gaan nu ds. **Boerma** te kennen heeft **gegeven** in 2002 met het werk te willen stoppen. **Gaan** we door met een fulltime dovenpastor, of creëren we twee parttime banen. Deputaten raadden het laatste af. Je **krijgt** dan veel dubbel werk, en in dit geval is 2 x 50 duidelijk meer dan 100. De synode was akkoord.

Ook werd **geïnformeerd** naar **eventuele** samenwerkingsmogelijkheden met de christelijke gereformeerde dovenpastor. Volgens **Boerma** wordt daar **zoveel** als mogelijk mee samengewerkt, maar met name op technisch vlak. Want de groepen die door de beide pastores worden bediend zijn zeer verschillend **van** karakter: ds. **Boerma** heeft veelal jongere **mensen** onder zijn zorg, terwijl de andere predikant een veel ouder ledenbestand heeft. Boven-

dien **werken** de christelijke gereformeerden samen met de Hervormde Kerk en de Gereformeerde **Kerk** synodaal. Dat heeft tot gevolg dat de predikant regelmatig ook voorgaat in erediensten uitgaand van deze **kerken**, en daar wil nogal eens wat wringen. Na deze korte bespreking ging de vergadering met het hele voorstel akkoord. Tevens werd een kleine aanpassing goedgekeurd in het formulier ter bevestiging van een dovenpredikant.

Art. 19

"De collecte is vandaag bestemd voor hulpbehoevende theologische studenten". U kent de term vast wel **en** ik hoop van harte dat u niet denkt: ja hallo, mijn kinderen studeren ook, en dat kost me al meer dan genoeg.

De Kamper studenten **maken** volledig gebruik van de mogelijkheden die de Wet Studie Financiering

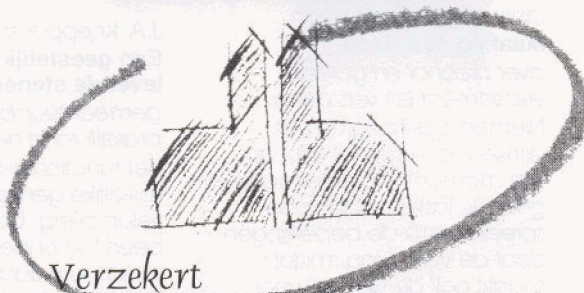
biedt. Maar er kunnen gevallen zijn, dat **studenten** daarvoor niet meer in aanmerking komen (denk bijv. aan hun leeftijd) en toch graag in Kampen willen studeren. Voor **deze** en andere specifieke gevallen hebben de kerken de gelegenheid geschapen een toelage te **geven**. Dit onder art. 19 van de KO, waarin staat: "De kerken zullen er naar **streven**, dat er studenten in de **theologie** zijn. Zij zullen, als dit nodig is, financiële steun verlenen". Doordat steeds meer gebruik wordt gemaakt van de normale **overheidsfinanciering** van studenten, wordt het **deputaatschap** verder afgeslankt. Ook de bedragen die ermee gemoeid zijn, worden lager, hoewel voor de komende drie jaar toch nog ongeveer 325.000 gulden per jaar nodig is. De voorstellen van de commissie, compleet met de hele regeling voor het hoe en wat van de ondersteuning, gingen in 20 minuten door de vergadering.

Buitenland

Deze week was ook het buitenland-beleid **nadrukkelijk** in beeld. Er werden 4 secties van de deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken afgehandeld, samengevat in een 45-tal korte besluiten. Br. I.G. de Boer zal ongetwijfeld de Acta ingaan als de **man** van de meeste besluiten. In welke vorm het zal gebeuren, weet ik nog niet, **maar** op een of andere manier kom ik op dit onderwerp nog terug, nadat alle secties BBK de revue zijn gepasseerd.

Een slotopmerking. De debatten op de synode **zijn** voor iedereen toegankelijk. Ik wijs daar nog **maar eens** op, omdat de publieke belangstelling, ook bij onderwerpen waarvan je denkt dat het de mensen zal interesseren, tot op heden vrij gering is. U komt straks toch niet allemaal alleen voor de gezangen?

donatus

Verzekert
van Avondmaalstel tot Zadeldak
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1825 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

donatus

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

